

דפוסי טיול והיחס לסביבה של מטיילים מהמגזר החרדי

ליאורה דרמר

מנחה: ד"ר לאה אקשטיין

תקציר

ריבוי מקרי האסון אצל מטיילים בכלל ואצל מטיילים מהמגזר החרדי בפרט, העלה את הצורך לבחון את דפוסי ההתנהגות של מטיילים בשמורות הטבע. בעבודה זו נעשה ניסיון לאפיין את דפוסי הטיול של המטיילים מהמגזר החרדי, תוך השוואתם למטיילים ממגזרים חילוני ודתי – לאומי. דפוסי ההתנהגות כוללים: הכנה לטיול מבחינת מידע וציוד, בחירת מסלול הטיול ואופיו, יחס להנחיות בשטח, שמירה על הניקיון ובטיחות. מטרה נוספת היא ברור יחס המטייל אל ערכי טבע וסביבה. דגש מיוחד ניתן ליחס החברה חרדית לערכים אלו ולעצם היציאה לטיול. נבחנה גם השפעתם של הרבנים, ההורים והתקשורת החרדית – על דפוסי הטיול של הצעירים החרדים. העבודה סוקרת את מקומו של הטיול כחלק מתרבות הנופש בחיק הטבע (נב"ט), כפי שבא לידי ביטוי גם בסקרים שנערכו בארץ (נזכרים בהמשך). מוזכר מקומו של הטיול הרגלי במערכת החינוך – כערך ציוני. הטיול בארץ מהווה גם קשר לתנ"ך ולמורשת ישראל. בלב הסקירה יבחן יחס מקורות היהדות אל הטיול ואל ערכי סביבה וכן נבחן יחסן של החברה הדתית – לאומית והחברה החרדית – לשני נושאים חשובים אלו. השערת המחקר היא שקיימים הבדלים בדפוסי הטיול של המטיילים מהמגזר החרדי לעומת מטיילים מהמגזר הדתי – לאומי והחילוני, שבאים לידי ביטוי במדדים שהוזכרו. במחקר חולקו שאלונים ל-130 מטיילים בפועל בשמורות טבע, וכן נערכו ראיונות ל-7 מרואיינים – שתרמו מהיכרותם וניסיונם האישי להבנת – אופי הטיול המיוחד של המטיילים החרדים. ממצאי העבודה מאשרים את ההשערה כי קיימים הבדלים בדפוסי ההתנהגות, בין המגזרים, בנושאים הבאים: שמירה על הניקיון במקום הטיול, העדפות המטייל בבחירת מקום הטיול ובשימוש במקורות מידע – כהכנה לטיול. מהממצאים ניתן גם לקבל תמונה על ההשפעה שיש לחברה החרדית ובתוכה – לרבנים בשיבות, להורים ואף לתקשורת על דפוסי הטיול של הצעירים – מהמגזר החרדי. חוסר הפתיחות מצד הרבנים וההורים וחוסר הלגיטימציה של הקהילה – לצורך לטייל, מביא את הצעירים לצאת לשטח לא מוכנים. המטיילים הצעירים אינם מצוידים במיומנויות נדרשות כמו: התמצאות בשטח, יכולת קריאת מפה וכושר להעריך תנאי מזג אוויר וצריכת מים. גם ציוד ממשי חסר כמו: נעלי הליכה, תיקים לנשיאת מים וכד'. בעבודה זו, נעשה ניסיון, לא רק לשאול שאלות מתוך נקודת מבט ביקורתית – אלא בעיקר לחשוף את שורשיהם של השפעות שונות ולאפשר בכך טיפול ושינוי המצב הקיים. יש רצון לעודד שינוי התנהגותי ושינוי דפוסי הטיול בקרב המטיילים מהמגזר החרדי ובכך אולי גם לסייע לצמצום מימדי התופעה. מתוך תפיסה זו, בפרק הדיון הוצעו גם דרכים לשינוי המודעות הקהילתית תוך כדי הפעלת מוסדות החינוך, ההורים התקשורת והרבנים. כן הועלו הצעות לפעולה של רשות הטבע והגנים.